UNIVERSITEIT STELLENBOSCH VISUELE REGSTELLING (KONSEPBELEID)

Die Engelse weergawe is die amptelike weergawe van hierdie dokument.

Verwysingsnommer van hierdie dokument	
HEMIS-klassifikasie	
Doel	Om visuele regstelling te rig, sowel as die proses wat met die naamgewing en herbenoeming van geboue, lokale, ensovoorts aan die Universiteit Stellenbosch gepaardgaan
Soort dokument	Beleid
Toeganklikheid	Algemeen (ekstern en intern)
Datum van inwerkingtreding	1 Januarie 2020
Hersieningsdatum	Al om die vyf jaar
Vorige hersienings	Geen (nuwe beleid)
Eienaar van hierdie beleid	Viserektor: Sosiale Impak, Transformasie en Personeel
Institusionele funksionaris (kurator) verantwoordelik vir hierdie beleid	Registrateur Senior Direkteur: Sosiale Impak en Transformasie
Datum goedgekeur	
Goedgekeur deur	
Sleutelwoorde	visuele regstelling, visuele voorstelling, beleid, transformasie, dekolonisasie, belanghebbendes

KONSEPDOKUMENT

1. Inleiding[1]

Die Universiteit Stellenbosch (US) se *Visie 2040 en Strategiese Raamwerk 2019–2024* verwoord die posisionering van die Universiteit as ’n toonaangewende Suid-Afrikaanse navorsingsuniversiteit wat in Afrika gevestig is maar globale reikwydte het.[2] Die oogmerk van die Beleid oor Visuele Regstelling is om besondere uitdrukking aan *Visie 2040* te gee, met die fokus daarop om die US te posisioneer as ’n universiteit wat die instelling se visuele begronding uitdruk as deel van ’n voortgaande regstellingsproses aan die hand van die plaaslike en die globale konteks.

Sedert 2015 het studenteopstande onder die banier ‘#Feesmustfall’, om maar een te noem, die kollig gerig op die noodsaak van verandering, in die besonder aan Suid-Afrikaanse instellings vir

[1] Hierdie afdeling is gegrond op die werk en navorsing van profs Lize van Robbroeck en Elmarie Costandius, albei verbonde aan die Departement Visuele Kunste in die Fakulteit Lettere en Sosiale Wetenskappe, Universiteit Stellenbosch.

[2] *US Visie en Strategiese Raamwerk 2019–2024*. http://www.sun.ac.za/afrikaans/about/Pages/Strategic-Documents.aspx?TermStoreId=d4aca01e-c7ae-4dc1-b7b2-54492a41081c&TermSetId=e2594d35-01e6-475a-9355-14d13be20b5d&TermId=5b45c78b-1f53-4676-b8de-457df7a28c29.

hoër onderwys en opleiding. Die aard van hierdie verandering behels vele fasette en, hoewel die studentebewegings die katalisator was wat die dringendheid verskerp het, is verandering al sedert die aanbreek van demokrasie in 1994 op die sakelys – selfs vroeër, in die vorm van opstand teen apartheid.[3]

Wat universiteitsbeleid in Suid-Afrika betref, het die noodsaak van verandering gefokus op sleutelwoorde soos 'transformasie' en 'regstelling', terwyl die studenteopstande ook terme soos 'dekolonisasie' onder die soeklig geplaas het. Die opstande en gepaardgaande diskoers oor dekolonisasie het die aandag gevestig op die behoefte aan kurrikulêre verandering (epistemologiese dekolonisasie) sowel as personeel- en studentediversiteit (transformasie deur middel van fisieke voorstelling) aan Suid-Afrikaanse universiteite. Nietemin is die besondere fokus van hierdie beleid *visuele regstelling* aan die US – hoofsaaklik gemoeid met wat visueel waargeneem word in die ruimtelike uitleg, visuele ikonografie en sigbare simboliek binne die US-landskap. In 'n nuusartikel op die Universiteit se webdomein, onder die opskrif "Beelde en simbole: Skep van 'n verwelkomende kultuur", verklaar die US soos volg: "Die Universiteit Stellenbosch erken dat visuele simbole verskillende emosies en ervarings by mense oproep, veral in 'n gediversifiseerde en histories verdeelde land soos Suid-Afrika."[4]

Die Beleid oor Visuele Regstelling wil visuele verandering op US-kampusse rig, in die besonder deur nuwe kuns-installasies; die verwydering of kontekstualisering van histories sensitiewe kuns en ander simbole; inligtingsborde op kampusse; die naamgewing en herbenoeming van geboue, lokale en ander fasiliteite en persele; verbeterde toeganklikheid tot fasiliteite, ensovoorts. Dit sal die US versterk in die strewe na transformasie in en deur visuele regstelling.

Nietemin verg transformasie meer as beleidsbesluite; dit moet in praktiese projekte in hoëronderwyskontekste tot uiting kom. Aan die US sluit sulke projekte visueleregstellingsaksies binne kampusruimtes in.[5] Die aksies word gerig deur die US se Transformasieplan, wat 'n drievoudige fokus het: plekke, mense en programme. Gevolglik word daar in die vooruitsig gestel dat die implementering van hierdie beleid regstreeks op die vernuwing van die US se institusionele kultuur, soos in die Transformasieplan uitgestip, sal inwerk.

Die oogmerk is dat die visie van die Beleid oor Visuele Regstelling en die implementering van die onderskeie projekte wat daaruit voortvloei, die grondslag van onderrig en leer aan die US sal vorm. Die beleid voorsien stukrag vir intra- en interdissiplinêre gesprek oor visueleregstellingsaksies op kampus wat die Universiteit se kurrikulêre sowel as ko-kurrikulêre aanbod betref. Gesprek in onderrig- en leer-omgewings oor die beleid en die deurvoering daarvan is daarop gemik om kritiese bewustheid te skep van visueleregstellingsprojekte op kampus. Die Beleid oor Visuele Regstelling is ook bedoel om navorsingsmoontlikhede en -uitsette aan die US te genereer in samewerking met ander universiteite, plaaslik sowel as internasionaal.

Hierdie beleid verenig en formaliseer twee voortgaande prosesse aan die US: (1) die naamgewing en herbenoeming van geboue, lokale en ander fasiliteite en persele, wat onder bestuursbeheer van die Komitee vir die Naamgewing van Geboue, Lokale en ander Fasiliteite en

---

3 Sien Schahmann, B. 2013. *Picturing Change: Curating visual culture at post-apartheid universities.* Johannesburg: Wits University Press vir 'n oorsigtelike blik oor kunsprojekte aan 'n aantal Suid-Afrikaanse universiteite wat met visuele regstelling verband hou.

4 Sien https://www.sun.ac.za/afrikaans/Lists/news/DispForm.aspx?ID=3565.

5 Prof Elmarie Costandius het formele voorstelle ingedien oor hoe daar meer kuns op US-kampusse vertoon kan word, en haar voorstelle word alreeds deurgevoer.

KONSEPDOKUMENT

Persele (hierna "die Naamgewingskomitee") staan en (2) die werksaamhede van die ad hoc-Komitee vir Visuele Regstelling. Daarbenewens veranker die beleid naamgewingsprosesse aan die US binne die raamwerk van visuele regstelling, waardeur die moontlikhede en die impak van die naamgewing en herbenoeming van geboue, lokale en ander fasiliteite en persele op alle US-kampusse aangevul en verryk word. Daar word voorsien dat albei komitees aktief sal bly, maar met 'n doelbewuste en regstreekse vorm van wedersydse betrokkenheid, wat gedeelde lidmaatskap kan insluit.

2. Deurvoering van die beleid

2.1 Hierdie beleid, asook die reëls en regulasies wat daaruit mag voortkom, is by verstek van toepassing op alle personeellede (permanent sowel as tydelik) in die bestuurstruktuur van die Universiteit, in akademiese entiteite en in die steundiensomgewings; asook alle studente, lede van statutêre liggame aan die US en die lede van maatskappye onder die Universiteit se beheer wat by die bestuursbeheer van beleids- en bestuursdokumente betrokke is.

2.2 Ander beleide en bestuursdokumente wat ná die goedkeuringsdatum van hierdie beleid ontwikkel word, moet aan die beleid voldoen.

2.3 Bestaande beleids- en bestuursdokumente moet aangepas word om aan hierdie beleid te voldoen by wyse van 'n algemene en beplande hersieningsproses gedurende die eerste drie jaar nadat die beleid aanvaar is.

3. Kernbegrippe

Vir die doeleindes van hierdie beleid dra die onderstaande begrippe die betekenis soos vervolgens uiteengesit:

Dekolonisasie aan die Universiteit Stellenbosch

Die dekolonisasie van die samelewing en die Universiteit verg dat mense nuut georiënteer word, vanuit 'n ander perspektief as "koloniale onderskeid", en dat kennis nuut georiënteer word om Afrika as die sentrale bepaler van relevansie vir kennisproduksie vanuit Afrika te stel. Dit sluit in dat sosio-ekonomiese ongeregtighede wat die regstreekse gevolg van volgehoue kolonialiteit is, erken en herstel word. Langs hierdie weg wil dekolonialiteit die Eurosentriese hegemonie van mag, menswees en kennis uitdaag.

– aanbevelings deur die Taakspan vir die Dekolonisasie van die Kurrikulum aan die Universiteit Stellenbosch (31 Julie 2017)

Dekolonisasie van ruimtes

'n Regstellende maatreël wat ander benaderings as die gewone volg om 'n omgewing van insluiting te kweek "waar mense mekaar ontmoet, gesels, idees uitruil, en identiteite en lewenswyses vorm aanneem" (Bianchini, 1999:49) sodat diverse kulture kan ontwikkel en floreer. Die ruimtes wat gedekoloniseer moet word, sluit die kuberruim, simbole, kantore, geboue, argitektuur, artefakte, foto's en standbeelde in, en dit kan verrig word deur gemeenskaplike prosesse van dialoog en produksie.

– Prof Elmarie Costandius, Departement Visuele Kunste, US

KONSEPDOKUMENT

Diversiteit

Wat visuele regstelling betref, verwys diversiteit na kunsvorme, simbole, argitektuur en ander uitdrukkingswyses wat doelbewus iets van die ryk historiese en kulturele erfenis van Stellenbosch, die Wes-Kaap, Suid-Afrika en Afrika kommunikeer.

– Taakspan vir Visuele Regstelling, US (2018)

Regstelling

Om sake reg te stel (te herstel), om te vergoed vir iets (iets in die plek daarvan te gee), om die oorsaak van klagtes of aanklagte te verwyder en om skadevergoeding vir iets te eis (terugbetaling).

– *Merriam-Webster Dictionary* [eie vertaling]

Sistemiese transformasie aan die Universiteit Stellenbosch

"Sistemies" impliseer dat alle dimensies van die universiteitslewe by die proses van transformasie en vernuwing betrokke moet wees, en dat al daardie dimensies tot die transformasie van die samelewing moet bydra. Gevolglik behels sodanige transformasie nie net transformasie ván die Universiteit nie, maar ook transformasie déúr die Universiteit.

– US Transformasieplan (2016)

Transformasie aan die Universiteit Stellenbosch

'n Doelbewuste en gestruktureerde proses van diepgaande verandering in die Universiteit se plekke, mense en programme deur middel van doelbewuste prosesse, praktyke, planne en beleid.

– US Transformasieplan (2016)

Visuele regstelling aan die Universiteit Stellenbosch

'n Poging om die wandade van voormalige en huidige magshebbers reg te stel deur kwetsende simbole (bv. van apartheid), sosiale onreg en ontkenning te verwyder; en deur die skade wat deur hierdie visuele simbole aangerig is, te herstel deur te vergoed met nuwe visuele simbole wat Afrikasentrisme as uitkoms het en vir die insluiting van 'n verskeidenheid uitdrukkingswyses, stories, identiteite en geskiedenisse voorsien.

– Prof Elmarie Costandius, Departement Visuele Kunste, US (2017)
en dr Leslie van Rooi, Senior Direkteur: Sosiale Impak en Transformasie, US (2019)

KONSEPDOKUMENT

4. Doel van die beleid

Die Beleid oor Visuele Regstelling voorsien vir die volgende:

4.1 ’n stel algemene riglyne wat as breë raamwerk vir besluitneming oor visuele regstelling aan die US kan dien;

4.2 deelname deur belanghebbendes aan die byvoeging of verwydering van simbole; die naamgewing en herbenoeming van geboue, lokale en ander fasiliteite en persele; verandering aan terreine rondom geboue en ander ruimtes; en die oorweging van en opdraggewing vir toekomstige argitektoniese projekte;

4.3 die verkryging van kundige insette vanaf interne en eksterne belanghebbendes;

4.4 aanmoediging van kritiese gesprek onder studente en personeel oor die maniere waarop visuele regstelling die waardes van inklusiwiteit, respek en waardigheid bevorder; en

4.5 sturing van die werksaamhede van die Naamgewingskomitee sowel as ’n permanente Komitee vir Visuele Regstelling wat die US-bestuurstrukture (die Rektoraat ingesluit) sal adviseer.

5. Oogmerke van die beleid

5.1 Bestuur en begelei alle visueleregstellingsprosesse aan die US, met inbegrip van prosesse wat deur die US Bestuur ingestel word en prosesse wat bepaalde US-omgewings aanvoor.

5.2 Veranker die naamgewing en herbenoeming van geboue en lokale binne die breër raamwerk vir visuele regstelling, wat ’n omvattende, begeleide proses van naamgewing en herbenoeming aan die US sal moontlik maak.

5.3 Inkorporeer interne erfenisriglyne en -voorskrifte.

5.4 Verskaf leiding aan individue en omgewings (departemente, fakulteite, afdelings, sentrums en alle verantwoordelikheidsentrums) wat vir (bv.) die instelling, ontwikkeling, goedkeuring, hantering en deurvoering van visueleregstellingsprosesse verantwoordelik is.

5.5 Moedig kritiese gesprek in die Universiteit se onderrig- en leer-omgewings aan.

5.6 Rig die prosedures en werksaamhede van die te stigte US Komitee vir Visuele Regstelling.

5.7 Verseker dat visuele regstelling (as ’n beleid én hoe dit deurgevoer word) deursigtig is en dat dit vir opkampus betrokkenheid sowel as afkampus betrokkenheid voorsien.[6]

5.8 Verseker dat die beleid hersien en bygewerk word teen die teikendatum wat gedurende die goedkeuringsproses van die beleid en bestuursdokumente gestel word.

5.9 Toon die verband tussen die beleid en ander bestuursdokumente en verwante dokumente aan, en stel ’n meganisme in om moontlike teenstrydighede of onnodige oorvleueling tussen beleids- en bestuursdokumente uit te wys en uit te skakel.

5.10 Verseker beter koördinering en uitwysing of omskrywing van rolle en verantwoordelikhede rakende beleids- en bestuursdokumente.

KONSEPDOKUMENT

[6] “Afkampus betrokkenheid” verwys na openbare betrokkenheid ekstern tot die Universiteit. Die woord “kampus” verwys dus nie na die US-kampusse as fisieke ruimtes nie, maar word as ’n algemene term gebruik om na die breër US-omgewing te verwys.

6. Beleidsbeginsels

Die Beleid oor Visuele Regstelling berus op die volgende beginsels:

6.1 Die US maak deel van ’n groter gemeenskap uit. Dít moet weerspieël word in die instelling se prosedures en oorwegings, en in die visuele voorstelling van die instelling se geskiedenis en toekoms. Visuele regstelling moet ’n aantoonbare uitwerking op die breër gemeenskap sowel as op die US se verhouding met ’n verskeidenheid belanghebbendes hê.

6.2 Hierdie beleid sal imperatiewe deurvoer wat in die US se Transformasieplan gestel word, en is dus met daardie plan belyn. Dit wil sê, die beleid is binne die sfeer van sistemiese transformasie aan die US posisioneer, wat beteken dat transformasie-inisiatiewe nie tot hierdie beleid beperk moet wees nie; inteendeel, die beleid moet sodanige inisiatiewe bevorder.

6.3 Die beleid voorsien daarvoor dat die US op enige tydstip die name van enige van die Universiteit se geboue, lokale, ander fasiliteite en persele en simbole (standbeelde ingesluit) asook kennisgewingborde op kampusse en ander institusionele merkers kan heroorweeg.

6.4 Visuele regstelling sluit prosesse in wat met die naamgewing van geboue, lokale en ander fasiliteite en persele verband hou.

6.5 Indien ’n voorstel gemaak word om ’n gebou na ’n spesifieke persoon te vernoem, moet daardie persoon se lewe, werk en aktiwiteite by die kernwaardes van die US aansluit.

6.6 Die vernoeming van geboue, lokale en ander fasiliteite en persele na maatskappye of kommersiële produkte moet omsigtig hanteer word om moontlike reputasieskade te vermy.

6.7 Visueleregstellings- en naamgewingsprosesse moet aan toepaslike wetlike raamwerke oor erfenisbronnebestuur voldoen.

6.8 Die beleid moet deurgevoer word volgens sinergistiese verhoudinge binne die Universiteit se navorsings-, sosiale-impak- en onderrig-en-leer-imperatiewe. Dit wil sê, visuele regstelling moet met die US se strategiese prosesse en doelwitte belyn wees.

6.9 Enige visueleregstellingsproses (wat konsultasie sowel as deurvoering betref) moet ooreenkomstig die US se waardes geskied. Die US se spesifieke geskiedenis moet ook in ag geneem word.

6.10 Daar word voorsien dat visueleregstellingsprosesse die impak en benutting van verskeie US-fasiliteite (fasades en ingangsportale van geboue, openbare en gemeenskaplike ruimtes, ens.) sal beïnvloed.

6.11 Hierdie beleid vereis dat volhoubaarheid aan die hand van argitektoniese erfenis, landskapontwerp, artistieke waarde en omgewingsvolhoubaarheid beoordeel word.

6.12 Hierdie beleid moet die bekostigbaarheid en skaleerbaarheid van projekte en inisiatiewe aan die hand van die bekostigbaarheid van visuele regstelling beoordeel.

6.13 Visueleregstellingsprosesse moet die US binne die konteks van die Wes-Kaap, Suid-Afrika en die Afrikavasteland veranker. Dit vorm die besondere konteks van die US, en moet tot uiting kom in kuns, simbole (standbeelde ingesluit), argitektoniese style, die verering van individue, insluiting van die breër Universiteitsgemeenskap, heling van wonde uit die verlede, ensovoorts.

6.14 Visuele regstelling moet die US stewig as ’n universiteit van wêreldgehalte vestig, daarom moet dit doelbewus die US se rol in en impak op die instelling se plaaslike omgewings sowel as internasionaal vergestalt.

6.15 Die US-departemente en -omgewings vir kuns en kultuur moet ’n sleutelrol in die visueleregstellingsproses op die Universiteit se kampusse vervul.

KONSEPDOKUMENT

6.16 Visuele regstelling aan die US moet die akademiese projek dien en dus in kurrikulêre aktiwiteite ingeweef wees. Navorsingsmoontlikhede oor onderwerpe wat met visuele regstelling verband hou, moet ook ondersoek word met die oog daarop om navorsing by visuele regstelling in te weef.

6.17 Visueleregstellingsprosesse moet besondere uitdrukking aan die US se Taalbeleid en die taaldiversiteit van Suid-Afrika gee.

6.18 Die Beleid oor Visuele Regstelling moet die US se Beleid oor Universele Toegang in ag neem in die fokus op die vernuwing van die institusionele kultuur.

6.19 Daar word voorsien dat die hierdie beleid ’n tweeledige impak sal hê:

6.19.1 Voorsien vir die oorweging van veranderings ter wille van visuele regstelling, en verwante geleenthede en versoeke.

6.19.2 Inisieer veranderings ter wille van visuele regstelling en verwante geleenthede in alle US-omgewings.

6.20 Volledige prosedures vir naamgewing sowel as visuele regstelling moet ontwikkel, belyn en deur die Rektoraat goedgekeur word met die oog daarop om die beleid deur te voer.

6.21 Elke versoek of voorstel vir visuele regstelling moet op meriete beoordeel word, nie slegs op grond van ’n skenking (finansiële bydraes ingesluit) of omdat dit ’n besondere voorafbepaalde behoefte sal vervul nie. Besluite moet gerig word deur die beginsels waarop hierdie beleid berus, en met die US se waardes belyn wees.

6.22 Visuele regstelling kan plaasvind slegs as die prosedure ingevolge die beleid nagevolg is.

6.23 Alle aanvoring en prosesse rakende visuele regstelling moet ’n volledige konsultasieroete deurloop, wat uiteengesit moet word in prosedures wat na hierdie beleid verwys.

6.24 Die afhandelingsbevoegdheid vir visueleregstellings- en naamgewingsprosesse word aan die Rektoraat gedelegeer.

7. Geskilbeslegting

Geskille binne die bestek van hierdie beleid moet volgens die gewone lynbestuurskanale binne bestaande US-strukture besleg word. Indien ’n geskil nie bevredigend besleg kan word nie, moet die prosedures rakende die Ombud gevolg word.

8. Beleidsbeheer

8.1 Rolle

Die Viserektor: Sosiale Impak, Transformasie en Personeel is die eienaar van die beleid. Die Registrateur en die Senior Direkteur: Sosiale Impak en Transformasie is die institusionele funksionarisse (kurators) daarvan.

Die te gestigte US Komitee vir Visuele Regstelling, in samewerking met die Naamgewingskomitee, moet leiding neem met die deurvoering van die beleid en daaroor toesig hou. Die beleid ondersteun die rolle en funksies van drie omgewings, naamlik Sosiale Impak en Transformasie, die Registrateursafdeling en Fasiliteitsbestuur.

KONSEPDOKUMENT

8.2 Implementering en monitering

Die eienaar sowel as die kurators van die beleid is daarvoor verantwoordelik om die nodige beheermaatreëls in te stel ten einde die deurvoering daarvan te moniteer.

Die beleid geld vir alle Universiteitsomgewings, met inbegrip van fakulteite en professionele administratiewesteundienste.

Alle ander US-beleide moet saamgelees word met hierdie beleid, wat in werking tree sodra die Raad dit goedgekeur het.

9. Verslagdoening

Daar moet jaarliks aan die onderstaande entiteite oor die impak van die beleid en, gevolglik, die visueleregstellingsproses verslag gedoen word:

- die Rektoraat,
- die Komitee vir Institusionele Transformasie,
- die Studenteraad sowel as ander studentestrukture,
- die Institusionele Forum en
- die Uitvoerende Komitee van die Senaat.

10. Vrystelling

Hierdie beleid is ’n openbare dokument, wat op die US se webtuiste gepubliseer word. Die Universiteitsraad het die beleid goedgekeur nadat die Senaat en die Institusionele Forum gelyklopend geraadpleeg is.

11. Hersiening

Die beleid moet minstens al om die vyf jaar hersien en, indien nodig, bygewerk word. Uit die aard van die beleid en die beoogde impak daarvan moet die oorsig- en hersieningsproses, wanneer dit gevolg word, ’n breë spektrum dek.

12. Optrede in geval van nienakoming

Nienakoming van hierdie beleid word hanteer volgens die Universiteitsbeleide wat na gelang van die aard van die nienakoming toepaslik is. Die normale lynbestuurspraktyke geld.

KONSEPDOKUMENT

13. Ondersteunende dokumente

Itemnommer	**Dokumentnaam**	**Status** (bv. uitgewys, in die proses of goedgekeur)
	Aanbevelings van die Taakspan vir die Dekolonisasie van die Kurrikulum aan die Universiteit Stellenbosch	**Goedgekeur**
	Beleid oor die Naamgewing van Geboue, Lokale en Ander Fasiliteite en Persele (sal deur die Beleid oor Visuele Regstelling vervang word)	**Goedgekeur**
	Transformasieplan	**Goedgekeur**
	Beleid oor Universele Toegang	**Goedgekeur**
	US Meesterplan	
	Interne Erfenisriglyne	**In die proses**

KONSEPDOKUMENT